
LEDARE

UTNYTTJA HISTORIEN - ELLER LÄRA AV DEN?

Antingen är det frågan om en överlägsen socialdemokratisk taktisk skarpblick. Eller om ett för partiet lyckligt sammanträffande.

I alla händelser är tajmingen perfekt:

Runt om i Europa högtidlighålls slutet av det stora, ohyggliga kriget. Journalfilmer visas TV-kvällarna i ända. Högstämnda tal hålls. Även Sverige firar och en stor del av retorik och kommentarer kretsar kring vår lyckliga lott att neutrala stå utanför masslaktningarna.

Då utbryter en strid kring den svenska säkerhetspolitiken. Regeringspartiet gör tydliga markeringar åt det neutralistiska hållet. Dess vapendragare centern ekar med sina vanliga fundamentalistiska slagord. Regeringen vägrar diskutera säkerhetspolitiska alternativ i en försvarsberedning som skall utreda det försvar vi skall ha decennier framåt.

Budskapet är tydligt: Se, hur borgarna (hööögern) än en gång vill lura ut oss i

äventyrspolitik och överge vår av Carl XIV Johan och Per Albin skapade trygga neutralitetspolitik!

Det är illa om det är taktik. Det är värre om det reflekterar tankarna - eller tankebristen - hos de nu två statsbärande partierna.

Döbelnsmedicin

Det finns en tolkning till, den som berördes i vår förra ledare: omsorgen om partiets enighet, behovet av att vara ömsint etc vis-a-vis de medlemmar som inte hängt med i svängarna då partiet bytte fot i EU-frågan. Problemet är att nostalgitrippen är en Döbelnsmedicin; imorgon när verkligheten tränger sig på och omorienteringen blir nödvändig, blir plågan sjufalt värre. Inte blir det enklare genom att man är i allians med det säkerhetspolitiskt mest reaktionära partiet - som symboliskt nog börjat tänka på att riva upp beslutet om den mer konkreta bron.

Tyvärr är det emellertid värre än så. Den reaktionära säkerhetspolitiken är inte enbart ett problem för oss själva; den innebär ett hinder för byggandet av ett säkerhetssystem i norra Europa.

Detta är ett överhängande problem. I såväl den allmänna debatten som i försvarsplaneringen har vi alltid en tendens att se tänkbara konflikter och kriser i en avlägsen framtid. Vi är redan inne i den säkerhetspolitiska framtiden. Hotet och möjligheterna finns här och nu. De måste mötas nu. Vad vi gör nu påverkar utvecklingen på sikt.

Avgörande hinder

I sitt inlägg i detta nummer förbiser Henrik Landerholm delvis denna aspekt. Han ser det snarare som att en svensk NATO-anslutning skulle vara något besvärande för våra östra grannar. Det är nog tvärtom: vårt envisa fasthållande vid alliansfriheten är ett avgörande hinder för att dessa länder skall kunna skaffa sig de säkerhetsgarantier de åtrår.

Finsk anslutning

Under det kalla kriget var man i Sverige mycket lyhörd för nyanser i finländska säkerhetspolitiska uttalanden. Nu har så mycket sagts - och gjorts, t ex F-18-beslutet - från finskt håll, att man inte behöver sväva i tvivelsmål om att Finland ser en anslutning till ett västligt säkerhetssystem som en angelägen sak. Dessutom något som bör ske medan tid är.

Det förefaller sannolikt att om Sverige avgav lika tydliga signaler skulle utveck-

lingen gå mycket snabbt, och de två länderna skulle gemensamt gå in i ett västligt försvarssamarbete.

Beträffande Baltikum är problemet mer komplicerat. NATO har förvisso inte visat särskilt stor benägenhet att garantera dess säkerhet. Landerholm tycks tro att ett alliansfritt Sverige skulle vara mer benäget: "En NATO-anslutning kan tänkas minska vår handlingsfrihet att hjälpa t ex Baltikum militärt". Det verkar något konstruerat. Några allvarliga militära hot mot de baltiska staterna andra än sådana som har ryskt ursprung kan svårligen tänkas. Varför skulle Ryssland lättare acceptera att Sverige satte käppar i hjulet för dess intentioner? Vilken svensk regering skulle utan stöd av starka allianspartners ta ett sådant initiativ?

Snar anslutning olämplig

Det enda hoppet för de baltiska staterna i de mer sinsistra scenarierna är att vara integrerade i ett europeiskt-atlantiskt säkerhetssystem, i vilket närmaste (relativt) starka grannar, d v s Finland, Sverige och Polen ingår.

(Vad det är frågan om för Sverige nu är således inte att per omgående slänga in en medlemsansökan.) HL har alldeles rätt i att detta skulle komplicera en redan besvärlig process. Det gäller istället att ta initiativ till en process som leder till ett sådant säkerhetssystem som ovan antyds. Framförallt är vårt ansvar att se till att inte utvidgningen av NATO/WEU sker på ett sådant sätt att Baltikum lämnas på

efterkälken och de facto accepteras som rysk intressesfär.

I detta sammanhang dyker alltid den gamla kära provokationsteorin upp. NATO-utvidgning skulle få Ryssland att känna sig inringat och hotat. Även om Landerholm aktar sig för att ansluta sig till Tagegepunkts appeasement-politik tar han ändå upp provokationsargumentet med ett allvar som det inte bör tillmätas: "att [ett svenskt alliansmedlemskap] för en del ryssar skulle var ganska provocerande ser jag som en självklarhet".

På ett perverst sätt är detta riktigt, nämligen att ett sådant påstående är själv-uppfyllande. Vederbörande provoceringsberättigad part suger girigt i sig argumentet och använder det med emfas, "ni har ju själva sagt det", vilket i sin tur visar att rädslan att provocera var befogad vilket etc...

Utanför förnuftets ramar

Men ännu har ingen seriöst visat hur stärkande av en fredlig småstats försvar skulle kunna upplevas som ett verkligt hot av en stormakt. Sådana åtgärder som att de danska trupperna på södra Jylland förbjöds av sin regering att gräva skyttevärn i april 1940 för att inte provocera tyskarna, faller helt utanför förnuftets ramar.

I och för sig är det naturligtvis provocerande för en stat som har aggressiva avsikter om dess avsedda anfall försvåras av försvarsförberedelser, men det är naturligtvis inget gott skäl att inte höja beredskapen.

Ett tänkbart argument för provoka-

tionsteorin skulle kunna vara att ryssarna upplever NATO som aggressivt, att de fallit offer för sin tidigare propaganda under det kalla kriget. Det är en ganska rimlig tanke. Även stora delar av den svenska politikerkåren tycks ha svårt att frigöra sig från anti-NATO-retoriken. Men en sådan paranoid inställning lär ju inte botas av om bara västvärlden själv säger att utvidgning är provocerande.

Till vad?

Om man nu tror att en del ryssar skulle provoceras, bör man ställa följdfrågan "till vad?". Är det risk för att Ryssland går till krig? Det är det väl ingen som tror. Men den risken är naturligtvis större om utvidgningen skulle ske i en mer spänd situation, det vill säga i en framtid med ett mer aggressivt Ryssland till vilket en del bedömare i väst nu vill förvisa frågan om NATO-utvidgning.

Ett vanligt argument är att en NATO-utvidgning skulle försvaga Jeltsins ställning och öka risken för en reaktionär utveckling i Ryssland. Att trygga demokratin är nu enligt etablerad sanning högsta prioritet. Förvisso är det så, men det är högst diskutabelt om appeasement-politik är rätta metoden - om det nu finns någon effektiv metod. Sedan Gorbatsjovs tid har väst i hög grad låtit sin politik påverkas av sovjetiskt/ryskt hot med sin inre svaghet. Den ryska utrikespolitikens utveckling är inget imponerande resultat.

När nu minnet av krigsslutet högtidlighålls finns det anledning att se tillbaka på erfarenheter av det stora misslyckandet

---

under mellankrigstiden. Det var inte utsträckningen av västs säkerhetssystem som förde Hitler till makten - något sådant skedde inte - utan bl a ekonomisk misshandel av Tyskland i kombination med misskötsel av världsekonomin. Istället för att garantera friheten för länder som fötts ur första världskrigets kaos, försökte man blidka Hitler med eftergifter eller hoppades att ett försiktigt agerande mot Tyskland skulle stärka oppositionella krafter.

Ökat aptiten

Vi vet hur det gick. När till slut säkerhetsgarantier gavs till Polen, sedan offret av Tjeckoslovakien bara ökat aptiten, var

de verkningslösa och kunde varken avskräcka från krig eller rädda Polen.

Historiska lärdomar

De historiska lärdomarna skall väl inte drivas för långt, men nog har Lech Walesa anledning att se med tvivel och viss ängslan på idéerna att en NATO-utvidgning inte behöver och inte bör ske nu utan kan genomföras tids nog, när hotet är en realitet.

President Walesa sade också angående denna debatt vid sitt besök i Stockholm: "...allt har förändrats utom människornas medvetenhet..." Svenska politiker, i alla partier, men mer i vissa, har anledning att ta åt sig.